

Jonge Zwartkopmeeuw. Dijkwater Schouwen, september 2007. Foto: Arie Ouwerkerk

Zwaluwen en meeste meeuwen licht in mineur

In de vorige SOVON-Nieuws is de handel en wandel van veel kolonievogels in 2007 uit de doeken gedaan. Nu komen de overige koloniebreeders aan de beurt, zwaluwen, meeuwen en sterns. Ze moesten veelal een veer laten vallen.

Huiszwaluw lichte terugval

Na een aantal jaren met herstellende aantallen deden deze zomerse huisgenoten in 2007 een stapje terug. In kolonies die zowel in 2006 als 2007 geteld werden, ging het om 31.845 resp. 30.331 nesten, een terugval van 5%. Ruim een kwart van de landelijke populatie wordt jaarlijks geteld, een geweldige prestatie van de tellers. Omdat deze grote steekproef goed over het land verdeeld is, worden regionale verschillen in aantalsontwikkeling duidelijk. Vergeleken met 2006 namen Huiszwaluwen in Gelderland, Noord-Brabant, Limburg en Zeeland af met 11-13%, terwijl ze in Friesland en Groningen toenamen met 8-10% en in Flevoland zelfs met bijna 30%. Elders waren de verschillen gering.

Oeverzwaluwen, echte pioniers

Oeverzwaluwen profiteren van plotseling beschikbare broedlocaties. Het aandeel kolonies in natuurlijke steilwanden zoals afkalvende oevers van rivieren, meren en plassen is sinds 1990 met 20% afgenomen. Tegenwoordig broedt de soort vooral in door menselijke bedrijvigheid veroorzaakte wanden, zoals gronddepots langs snelwegen, industrieterreinen en zandzuigplassen. Zulke locaties zijn vaak maar één of enkele seizoenen beschikbaar, waarna de vogels weer nieuwe gebieden moeten opzoeken. Dit pioniergedrag van *Riparia* maakt het noodzakelijk om elk jaar een zo compleet mogelijk landelijk beeld te krijgen van verspreiding en aantallen. Dat het tellercorps dit nu al vele jaren voor elkaar brengt, is een prestatie op zich.

Wanneer Oeverzwaluwen zich op risicovolle locaties vestigen, is het van belang de grondgebruikers te verwittigen. Ze kunnen dan de betreffende locatie proberen te ontzien. Houd er rekening mee dat Oeverzwaluwen zich tot in augustus kunnen vestigen en dat de jongen dan pas in september het luchtruim kiezen.

In 2007 heeft de Oeverzwaluw enig terrein verloren. In kolonies waarover we uit 2006 (20.046 nesten) en 2007 (17.960 nesten) gegevens ontvingen, trad een achteruitgang op van 10%. Dit zou erop neerkomen dat de landelijke populatie vorig jaar 22.500 nesten telde (tegen 24.700 in 2006). Het slechtst verging het de soort in Zeeland (-51%), Groningen (-39%), Utrecht (-30%) en Drenthe (-27%). Aanzienlijk beter was het in Zuid-Holland (+37%), Limburg (+14%), Noord-Brabant (+13%) en Overijssel (+15%).

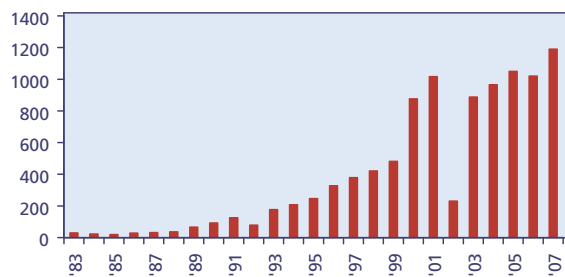
Zwartkopmeeuw, goed nieuws

Met zijn mauwende roep en helderwit doorschijnende handpennen is deze Mediterrane schoonheid een fraaie aanvulling op de Nederlandse avifauna. Midden jaren zeventig kreeg hij bij ons vaste grond onder de zwemvliezen. Tien jaar later was de stand opgelopen tot 30 paren, en tegenwoordig zijn het er jaarlijks meer dan 1000. Vorig jaar werden bijna 1200 paren doorgegeven, met het overgrote deel (906 paren) zoals gewoonlijk in het Deltagebied. In de afgelopen twee jaren ontstonden ook belangrijke vestigingen noordelijker in ons land. Op de aangelegde eilandjes De Kreupel bij Andijk (IJsselmeer) nestelden in 2007 zelfs 217 paren (2006: 73). We zijn razend benieuwd of deze trend doorzet. De eerste tekenen uit 2008 wijzen daar wel op, want op diverse telposten in Zuid- en Midden-Nederland zijn tientallen in noordelijke richting doortrekkende *Zwammen* (jargon voor Zwartkopmeeuw) genoteerd. Op Breskens (Zld) werd op 20 april 2008 zelfs een dagrecord van 171 exemplaren opgetekend.

Andere meeuwen, minder goed nieuws

Het is al vele jaren armoe troef bij de Kokmeeuw. De grootse klappen vielen (wederom) in Zuid-Holland (-37% ten opzichte van 2006), Drenthe (-41%) en Zeeland (-24%). In het Waddengebied, waar thans het grootste deel nestelt, bleef de stand stabiel tot licht teruglopend. Het is amper voorstelbaar dat er begin jaren tachtig nog 250.000 paren in ons land voorkwamen. In 2007 staat de teller voorlopig op ongeveer 95.000 paren (in 2006 115.000). Verminderd voedselaanbod vervult een sleutelrol in de langetermijntoewijking. Dat is trouwens in grote delen van Europa het geval. Lokaal spelen ook factoren als vegetatiesuccessie en predatie een rol.

Ook de Stormmeeuw zit al jaren in een negatieve spiraal. In belangrijke Stormmeeuwprovincies als Noord-Holland (-42% ten opzichte van 2006) en Friesland (-18%) wijzen voorlopige telresultaten op een gevoelige afname. Van de Waddeneilanden zijn echter nog niet alle gegevens binnen. Juist daar kan de populatieontwikkeling anders zijn. Beter deden het Zilvermeeuw (eerste gegevens wijzen op verlies van 7%) en Kleine Mantelmeeuw (stabiel, met opvallende regionale verschillen, bijvoorbeeld in Deltagebied).

Figuur 1. Zwartkopmeeuw. Populatie-ontwikkeling (aantal paren) in Nederland vanaf 1983. De terugval in 2002 is het gevolg van de verplaatsing van een grote kolonie net over de grens in België.

Sterns, volle kracht vooruit!

In 2007 kon het hoogste aantal Grote Sterns worden vastgesteld sinds het dieptepunt nu bijna 50 jaar geleden: 18.900 paren. In de jaren veertig en vijftig ging het nog om 25.000-40.000 paren, destijds het leeuwendeel van de 50.000 paren sterke Europese populatie. Door giflozingen en biotoopvernietiging (De Beer, vanwege aanleg Europoort) decimeerde de stand. Sinds midden jaren zestig vond gedeeltelijk herstel plaats. Op Griend en Ameland samen zaten in 2007 ruim 11.600 vogels op eieren. In de Delta waren de grootste kolonies te vinden bij Stellendam (bijna 2900 nesten), de Flaauwers Inlaag (2000) en de Westerschelde (ruim 2000).

Ook de Visdief zit in de plus. De grootse kolonie van Nederland, Vogeleiland De Kreupel bij Andijk, bood onderdak aan 4200 paren. Op

Visdiefpul op De Kreupel, juni 2008.
Foto: Peter Eekelder

Kinseldam, onder de rook van Amsterdam, nestelden 450 paren. Landelijk zullen er zo'n 21.000 broedparen zijn geweest, eveneens een aantal dat in geen decennia gehaald is. Van de Noordse Stern werden alle kolonies onderzocht, wat ruim 1400 paren opleverde (+34% ten opzichte van 2006), met de meeste op Griend, Ameland en de kwelder bij Ferwerd (Fr) Alleen voor Rottumerplaat wordt enige achteruitgang gemeld. Ook voor de Dwergstern was het hosanna in 2007 met zo'n 770 paren (+33%). Bijna eenderde (217 paren) huisde in een kolonie in de Westerschelde (100 paren in 2006). Op de Friese Waddeneilanden verging het de *Lytse Stirn* eveneens goed, met een sprong van 74 naar 110 broedparen. Zou de stand van dit sierlijke sterntje landelijk weer terug kunnen komen op het niveau van eerste

half 20e eeuw, toen er tot zo'n 1000 paren in Nederland nestelden?

Met dank aan alle tellers die elk jaar weer hun aantallen doorgeven, zodat we goed op de hoogte blijven van onze kolonievogels. Slechts weinig landen kunnen bogen op zo'n lange en complete aantallenreeksen! Veel koloniegegevens komen tegenwoordig online binnen. Dat geeft ons snel inzicht in volledigheid en getelde aantallen, maar heeft ook voor u als teller voordelen! U heeft inzage in alle telgegevens van 'uw' kolonies in de afgelopen zes jaren en tevens kunt u de ligging van bestaande en nieuwe kolonies exact aangeven op een kaart (Google-map).

Joost van Bruggen & Arend van Dijk

Bunzingen gezocht!

Vanwege de Rode Lijst-status 'onvoldoende bekend' heeft Zoogdierverseniging VZZ de bunzing uitgeroepen tot Soort van het Jaar. Zo willen we aandacht vragen voor deze, stiekem schaars geworden, marterachtige.

Rode lijst?

In de 20e eeuw was de bunzing *Mustela putorius* in het grootste deel van ons land (vrij) algemeen. Nu, begin 21e eeuw, lijkt hij sterk in aantal achteruit te zijn gegaan. Eens in de tien jaar wordt de status van onze inheemse zoogdieren bepaald en wordt een nieuwe Rode Lijst van Kwetsbare en Bedreigde soorten opgesteld. De basis hiervoor zijn waarnemingen in de Nationale Database Flora en Fauna. Zo werden wezel en hermelijn beoordeeld als 'gevoelig'.

Bij het schrijven van een voorstel voor de Rode Lijst 2007 bleken historische en vooral ook recente gegevens over het voorkomen van de bunzing echter dermate schaars, dat niet kon worden bepaald in welke mate de soort in aantal en verspreiding veranderd was. In het Jaar van de bunzing willen we dit graag veranderen!

Waarnemingen

Bunzingen zijn, in tegenstelling tot wezels en hermelijnen, alleen van schemering tot zonsopgang op pad, waardoor zichtwaarnemingen bijzonder schaars zijn. Toch hopen we dat de soort regelmatig wordt waargenomen door vogelaars, die immers vaak vroeg uit de

veren zijn. Elke waarneming is van belang, ook van verkeersslachtoffers.

Herkenning

Het meest karakteristieke kenmerk van de bunzing is zijn masker. Hij heeft als enige Nederlandse marterachtige een gezichtsmasker: een witte snoet en 'kaaklijn', witte oorrand en twee witte bogen achter de oren op zijn verder bruine kop. Typisch is ook de witte ondervacht die vooral op de flanken door de donkere dekharen heen schijnt.

De bunzing is even groot als een kleine huiskat. Twee algemenere soorten zijn een stuk kleiner: de hermelijn (zo groot als een konijn) en de wezel (zo groot als een flinke veldmuis).

Verwarring is wel goed mogelijk met de Amerikaanse nerts: die is even groot en ook donkerbruin, maar heeft geen witte ondervacht en geen gezichtsmasker, maar alleen een witte vlek onder zijn lip.

Meldingen

Waarnemingen van de bunzing (maar ook van wezel en hermelijn), levend of gevonden als verkeersslachtoffer, kunt u doorgeven op www.telme.nl. In het geval van verkeersslachtoffers graag ook het type weg (snelweg,

provinciale weg of lokale weg) en wegnummer doorgeven in het opmerkingenveld. Mensen die hun meldingen plegen door te geven via Waarneming.nl kunnen daarmee doorgaan: bunzingwaarnemingen van beide websites worden aan het eind van het Jaar van de bunzing samengevoegd. Eventueel kunnen waarnemingen ook aangeleverd worden via waarneming@vzz.nl, of zelfs via de post.

Meer informatie over de bunzing en andere zoogdieren vindt u op de website van Zoogdierverseniging VZZ: www.vzz.nl

Jasja Dekker,
Zoogdierverseniging VZZ
Oude Kraan 8
6811 LJ Arnhem
Telefoon: 026 - 3705318
Email: zoogdier@vzz.nl

Bunzing. Foto: Nick Laues